

SUROVI NOVI SVET

Nebojša Katić, *Surovi novi svet*, Catena mundi, Beograd, 2018, str. 382.

Knjiga *Surovi novi svet* sastoji se od kratkih i sažetih tekstova objavljenih u dnevnom listu *Politika* (u periodu od 2005–2018), a čiji predmet obuhvata oblasti istorije, političke antropologije i filosofije, psihologije, ekonomije i geopolitike. Knjiga poseduje izuzetan društveni i naučni značaj, iako ne pripada uskoj naučnoj literaturi.¹

Centralnu osu knjige čine stavovi autora o onim društvenim, ekonomskim i političkim problemima i tendencijama savremenog sveta i Srbije čije je postojanje zanemareno ili ignorisano u domaćem javnom i naučnom prostoru. Pored teorijskog znanja i iskustvene razboritosti, autorov pristup odlikuje kritičko i oštroumno promišljanje oslobođeno od političke korektnosti, konceptualna uravnoteženost, jezgrovita misao i konciznost stavova. Preglednosti tekstova doprinosi jednostavnost i preciznost autora prilikom opisivanja i objašnjavanja složenih političkih i ekonomskih pojava, fenomena i relacija.

U metodološkom smislu empirija predstavlja ne samo predmet i težište autorovih razmatranja i stavova, nego i ključnu referentnu tačku i osnovni kriterijum vrednovanja teorijskih koncepata, savremenih procesa i državnih politika. Pored jednostavnosti, osnovnu razliku u odnosu na autističku i teorijski maglovitu savremenu političku i ekonomsku misao inspirisanu neoliberalizmom, čini autorovo insistiranje na primarnom značaju društvene stvarnosti. Katićeva analiza obuhvata više nivoa, od međunarodnog poretka i pojedinačnih država, do nivoa pojedinca na kome dominira ne samo kvantitativno pitanje standarda već i kvaliteta ljudskog života.

Konceptualnu uravnoteženost potvrđuje odnos između teorije i empirije, determinizma i indeterminizma, lakovernosti i promućurnosti, kao i izbalansirana primena kvalitativne i kvantitativne analize. Prilikom tumačenja međunarodnih političkih i ekonomskih odnosa, Katić se u značajnoj meri oslanja na realističku tradiciju i njen interesni činilac, dok ujedno iskazuje opreznost i razborito stremljenje ka idejama socijalne pravde i jednakosti. Katićev realizam koji nije kvantitativno uprošćen i konceptualno pojednostavljen, predstavlja neizostavan ali ne i jedini činilac njegovog promišljanja, koje je utemeljeno na shvatanju političke psihologije, morala i istorijskih procesa dugog trajanja. Autor knjige nije

¹ Iako nisu pisani u funkciji naučnoistraživačkog rada, tekstovi u potpunosti ispunjavaju ključne naučne kriterijume, od opisa problema, pregleda literature i iznošenja različitih shvatanja i stavova do precizno određenih hipoteza, indikatora i zaključaka.

zastupnik pojednostavljenih ideoloških gledišta i koncepata, niti zagovornik olakih, brzih i jednostavnih rešenja, kako u političkom, tako i u ekonomskom smislu. Autor s pravom zapaža da narodi ne nestaju kada izgube ratove i teritorije, iako taj gubitak nije nevažan, već onda kada izgube svest o sebi, samopouzdanje, identitet i sistem vrednosti. Ovakvi nalazi svedoče o dubini i težini njegovog promišljanja, inspirisanog potrebom za davanjem odgovora na suštinsko pitanje funkcionisanja i budućnosti svetskog sistema i sudbine država, naroda i pojedinaca u njemu.

Predmetna širina i priroda sadržaja knjige dozvoljavaju prikaz samo najznačajnijih autorovih razmatranja. Insistirajući na socijaldemokratskom uređenju političke i ekonomske sfere, autor ukazuje na negativne odlike tržišne ekonomije, kao i sve zastupljenijeg tržišnog društva. Na međunarodnom planu prisutna je duboka kriza postojećeg političkog i ekonomskog poretka, naročito na Zapadu, koja je praćena neefikasnim i nepravednim politikama štednje i dominacijom najsnažnijih država. Ključni procesi u savremenom svetu svode se na poništavanje tekovina države blagostanja kroz slabljenje njenih ekonomskih i socijalnih funkcija, kao i produbljivanje već ogromnih socijalnog jaza između bogatih i siromašnih (uprkos rastu profita). Katić ukazuje na vezu između „ekonomske logike kapitalizma, rastuće socijalne entropije, agresivne imperijalne politike i hronične globalne nestabilnosti“ (str. 35). Pritom, on zapaža da na individualnom nivou, globalizacija i imperativ produktivnost stvaraju nestalnost i pritisak na zaposlene, što u sadejstvu sa srodnim savremenim promenama ugrožava ne samo tradicionalne odnose u društvu, već i psihičku stabilnost njegovih članova. Jedno od ključnih pitanja koje se proteže kroz njegovo delo teži da odgonetne mesto i ulogu savremenog čoveka u sistemu.

Iz perspektive Srbije, posebnu vrednost poseduju tekstovi koji na jedinstven, argumentovan i katkad strog način razmatraju uzroke, tok i posledice procesa tranzicije. Navodeći niz primera iz posthladnoratovskog perioda, Katić dokazuje da su države koje su posedovale suverenu, stabilnu i čvrstu vlast (neretko i autoritarnu) sa većom ulogom u privredi, odgovornom i stručnom javnom upravom, uravnoteženom nacionalnom strategijom razvoja i identitetski čvrstim i solidarnim društvom uspevale ne samo da bez većih trauma prevaziđu ekonomsku krizu (Japan 2000-tih), već i da ostvare zadovoljavajuće stope ekonomskog rasta (Južna Koreja).

Vuk LAZIĆ